

LAU LAGUN INDARTSU

(Euskal ipuin zaarra)

Munduan beste asko lez, Susubil errian mutil gazte indartsu bat bizi ei zan. Giartsu zan aren izena.

Beinola baten, Giartsuk amalau arroako burdinmakila eskuetan artu eta ludi zabalera urten ei eban, bazterrak ikusteko asmotan. Joan ta joan, ibili ta ibili, gizon indartsu bat aurkitu eban, atx andi bateri eusten eutsola.

—Zertan zabilz, gizon indartsu?, itandu eutson Giartsuk.

—Erriaren ganera jausi ez daiten, atx oneri eusten dago emen, erantzun eutson gizonak.

—Ez zara makala. Zatoz neugaz, inotson Giartsuk.

Biak joan ta joan, ibili ta ibili, eiztari bat aurkitu eban, errotarrian oin bat sartuta eukala.

—Zergaitik zagoz orrelan, eiztari arin?, itandu eutsoen.

—Ni arinegia naz eta erbiei aurea artuten deutset, eta erbien neurrian lasterka egiteko, errotarri au astungarritzat artu dot, erantzun eutseen.

— Ez zara astuna. Zatoz geugaz.

Irurak, Giartsu, Indartsu eta Eiztari, joan ta joan, ibili ta ibili, olagizon bat aurkitu eban here agoko arnasaz putz ta putz egiten egoala.

—Zertan zagoz, olagizon?, itandu eutsoen.

— Nik neure agoko arnasaz zazpi errota eta iru olari, ibili daitezcan, indarra emoten deutset.

— Ez zara txatxarra, olagizon. Zatoz geugaz.

Laurak, Giartsu, Indartsu, Eiztari eta Olagizon, joan ta joan, ibili ta ibili, Galiporniako erreinuaren uruburu-eldu ziran. Izan be, erriko jaiak ziran eta erri guztia soinu ta dantza, posez eta alaitazunez jaietan egoan. Baegoan an aldarte onik, bada! Jaietako olgetarik ederrak txapelketak ziran eta baita sariak be ezin obeak.

Leenengo txapelketea lasterketea zan: arineketa ea nor leenengo izan. Txapeldunak katanarrua, urregorritz beterik artuko eban saritzat. Lasterketea asi zanean, gure Eiztari arinak, beste korrikalari guztiak sei legoa atzean itzi ebazan. Areen arnasestua Euztariren atzetik! Urregorritz betetako katanarrua gure Eiztarirentzako izan zan.

Ain ikusten zan, zelai erdian, ogei arroako arri astuna, nork geiagotan leporaino jasoko ete eban begira egoala. Lepora geiagotan jasoten ebanak ardinarrua, urregorritz beteta, izango eban saritzat.

Galiporniako gizonik indartsuenak ziran, baina aalegin guztiak eginda be, ezin izan eban, ezta bein be, arria leporaino jaso.

Orduan, gure Giartsu zelai erdira joan zan, garrikoa ondo estutu-ostean eta bearen ganean makurtuta, ogei arroadun arritzarra artu, lepora jaso eta atzamar txikiak, pelotea balitz lez, lepo inguruan bira-biraka erabili eban. Ango txaloak eta on dok eta!, on dok eta! gedarrak!

Arriaz naiko olgatu ostean, bearen ganean itzi eban Giartsu'k eta erregearengana joan zan, irabazitako sana artutera joan be. Ardinarrua, urregorritz bete-beteta, emon eutson, bada, Galiporniako erregeak.

Lau lagunak, Giartsu, Indartsu, Eiztari eta Olagizon poz-pozik egozan.

Iruáarren txapelketea sokatirea zan eta Galiporniako erregeak idinarrua emongo eban saritzat, urregorritz goraino beteta, jakina.

Soka luze bat zelaira ekarri eban eta erdian zapi zuri bat lotu eutsoen. Sokamustur baten Galipirniako eun gizonik indartsuenak jarri ziran eta bestean atxari eusten eutson gum morroskoa.

Galiporniako erritarrek, bitartean, Indartsuri barre egiten eutsoen:

— Erbesteko gizon orrek, gure gizonak oילו lumak dirala uste izan ete dau?

— Epaileak turutea jo eta indarketea berealan asi zan.

Leenengo bultzakadan gure morroskoak, Galiporniako eun gizonak, dandarrez, here aldera ekarri ebazan. Ango gorak eta ango txaloak! Ori dok, ori, mutil!.

— Erregeak idinarrua, urregorritz beteta, emon eutson.

Gure lau lagun indartsuak, katanarrua, ardinarrua eta idinarrua bizkarrean artuta, pozaren pozez, etxerantza abiatu ziran.

Baina orduan, Galiporniako gizonak, erbestekoek urregorri guztia irabazi ebela eta, bekatxez erreta, erregearengana joan ziran, gure gizonok lapurrak zirala salatzerantz joan be.

Erregeak sinistu egin eutsen eta mila bat gudari bialdu ebazan gure mutilen atzetik, suiskilu, kanoi eta gutti.

Ainbeste iskiludun, gizon, suiskilu ta kanoikaz, euren aurka etozala ikusita, lau mutilok ikaratu egin ziran. Baina Olagizonek euren lagunei olantxe esan eutsen:

— Ez ikaratu. Geldi egon bertan. Itzi neuregan oilo busti orreek. Nik badakit zer egin!

Eta agoa arriz bete eban, atsgora arnasea artu, birikiak aizez bete eta here paparreko auspoen indar guztiaz PUTZ! egin eban. Alako kanoi indartsurik ez da egundo be ikusi! Arek jaurtiten ebazan danbadak eta bunpadak!.

Gure lagunak, Giartsu. Eiztari. Olagizon eta atxari eusten eutson Indartsu, katanarrua, ardinarrua eta idina rrua urregorritz beteta lepoan artuta, bakotxa bere etxera joan zan.

Andik aurrera aberats eta zoriontsu bizi el ziran.

Ori olan bazan,

sartu daitela kalabazan.

Eta urten daiala

Makatzeko iturrian.

(erri ipuina)

Iniaki MARTIARTU
1996eko irailean

Berbalapikoa

giartsu = indartsu, bulartsu.

arroa = pisu-neurria (11,5 kilo gitxi gorabeera)

ludi = mundu.

eiztari = eizari, eizan (kazan) egiten dauana.

txatxar = makal, utsaren urrengo, ezgauza, kakanarru.

uriburu = uririk nagusia. (Bizkaiko uriburua Bilbo da).

aldarte = umore, gogaldi, aldi.

lasterketa = arineketaldi, zeinek arinago egin neurtuteko txapelketa.

katanarru = diruzorro, zisku, dirua eroateko zorrotxua edo sakela.

legoa = luzera-neurria. (itsasokoak 5.555 m. daukaz, legorrekoak 5.572 m.).

arnasestu = itobear, arnasbear, itoaldi, itomen.

ardinarru = katanarrua baino andiagoa.

zapi = zarpil, zarpazaar, trapu.

erbesteko = beste erri batekoa.

indarketa = indarrak neurtuteko norgeiagoka.

dandarrez = narraz, narrazka, tatarrez.

suiskilu = zizpa, eskopeta.

iskilu = arma.

oilobusti = odolbako, bildurri, koldar.

atsgora = arnasea artukeran.

danbada = dunbots, eztanda, tiro.

bunpada = dunbots, eztanda. tiro.

LUKIA ETA ERROIA (alegia)

Beinola baten, txori andi-andi bat egoan, baltz-baltza, moko luze eta gizagaisoa: Erroia zan.

Esnez egindako gaztai eder bat artu eban, bere mokoan sartu eta zugatz baten tontorreraino adarrik adar igon eban.

— Au gaztai ona!, esan eban here artean Erroiak. Nik neuk, bakar bakarrik, jango dot guzti aul!

Baina, alako baten, tapatan-tapatan Lukia urreratu jakon, goseak ilda urreratu be. Eta olan esan eutson:

—Egun on Erroi jauna! Polita zara izan, gero! Baina zure abestiak askoz politagoak dira... Pozik baino poza-go entzungo neukez zure abesti eder orreek...!

Erroia, Lukiari entzunda, grauetan asi zan, poz-pozik, benetan! Baina grauetan asi ta batera, braust! mokotik gaztaia jausi jakon eta Lukiak, here ago andia zabalduz, dzaust! gaztai osoa iruntsi eban.

Erroi baltz gizagaisoa, gaztai barik lotu zan!

Irakaspena: Ene irakurleak!

Zenbat barritsu eta guzurti!

Zenbat Luki, Erroi gizagaisoen lepotik bizi diranak!

(Deustuko Ikastolako aldizkaritik, egokitua)

Iniaki MARTIARTU
1996ko zemendian

Berbalapikoa

luki = azeri.

erroi = bele.

moko = txorien agoa.

gizagaiso = gizaxo, koitadu.

tapatan-tapatan = astiro-astiro, txiri-txiri, tipi-tapa.

grauetan egin = karrask egin, karrak egin, erroiak egi-ten dauan zaratea.

-ren lepotik bizi = -ren kontura bizi.